

ДИНАМИКА НА СИВАТА ИКОНОМИКА

2007-2012 г.

Февруари, 2014 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
Въведение	2
I. Брутен вътрешен продукт (БВП).....	3
II. Данъчни приходи.....	5
III. Данъчни приходи по компоненти.....	8
IV. Изменения в обемите на сивата икономика	11
V. ИЗВОДИ:.....	12
VI. Мерки за намаляване обема на сивата икономика	14
VII. ПРИЛОЖЕНИЯ	15
Приложение 1. Оценки за обема на сивата икономика.....	15
Приложение 2. Приходи от данъка върху добавената стойност.....	16
Приложение 3. Приходи от осигурителни вноски	17
Приложение 4. Приходи от акцизи	21
Приложение 5. Приходи от данък върху доходите на физическите лица.....	23
Приложение 6. Данък върху печалбата	24
Приложение 7. Приходи от мита	25

ВЪВЕДЕНИЕ

В последните години в общественото пространство се публикуват редица противоречиви оценки за обема на сивата икономика¹. В същото време, прегледът на икономическата литература показва, че **не са известни методологии за определяне на обема** на сивата икономика, почиващи на числови данни от националните статистики и/или Евростат.

Методологията на настоящото изследване се основава на:

- **данни на националната статистика;**
- **макроикономическата логика, че измененията в приходната част на бюджета² трябва да следват промените в ръста на БВП.**

Предложената методика служи за изчисление само на измененията в обема на сивата икономика.

В аналитичната част на методологията е предвидено при структурни и/или други промени в икономиката (в т.ч. промени в данъчната, осигурителните и други системи) същите да бъдат отчитани.

В предлаганата разработка привеждаме данни за:

- **дуалния характер** на сивата икономика;
- **прякото и косвено** генериране на условия за ръст на сивата икономика и/или минимизация на финансови потоци от страна на държавата в приходната част на бюджета.

¹ Част от оценките и методологичните им основи са представени в [Приложение 1](#).

² „**Приходна част от бюджета**“ = Приходите от данъци, осигурителни вноски, акцизи и мита, без приходите от такси, глоби, помощи и др.

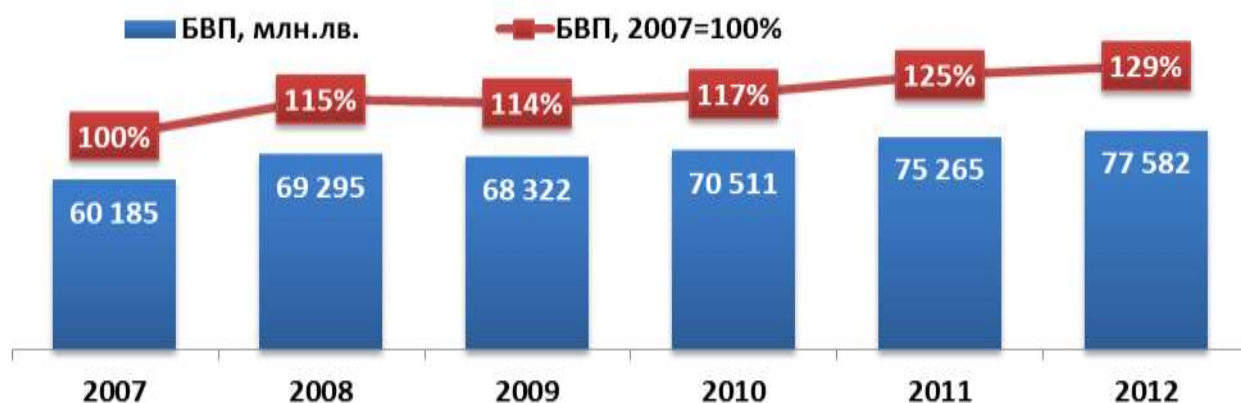
I. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ (БВП)

За периода 2007-2012 г. **брутният вътрешен продукт (БВП) нараства значително по номинал от 65 185 млн. лв. на 77 582 млн. лв.** Независимо от факта, че нарастването е неравномерно, вследствие въздействието на икономическата криза, ръстът е значителен - от 29 на сто при спад само от 1 на сто за 2009 г. (виж фиг. 1). Средният темп на нарастване на БВП е 5,8 на сто, като за периода 2007-2008 г. нарастването е с близо 15 на сто.

Следователно, като се оценява ръста на БВП, на макроикономическо ниво българската икономика не е засегната съществено от икономическата криза, за разлика от другите европейски страни. Нанесени са вътрешни икономически рани с дълбочинен характер. Държавата прехвърли негативите от кризата върху бизнеса и населението и, преди всичко – върху малкия и средния бизнес, създаващ условия за социално благополучие на нацията.

Негативно въздействие на кризата се наблюдава най-вече в срива на доверието към управленския елит и, оттам – към срив в инвестициите и в ръста на безработицата, при това основно сред нискоквалифицираната работна ръка.

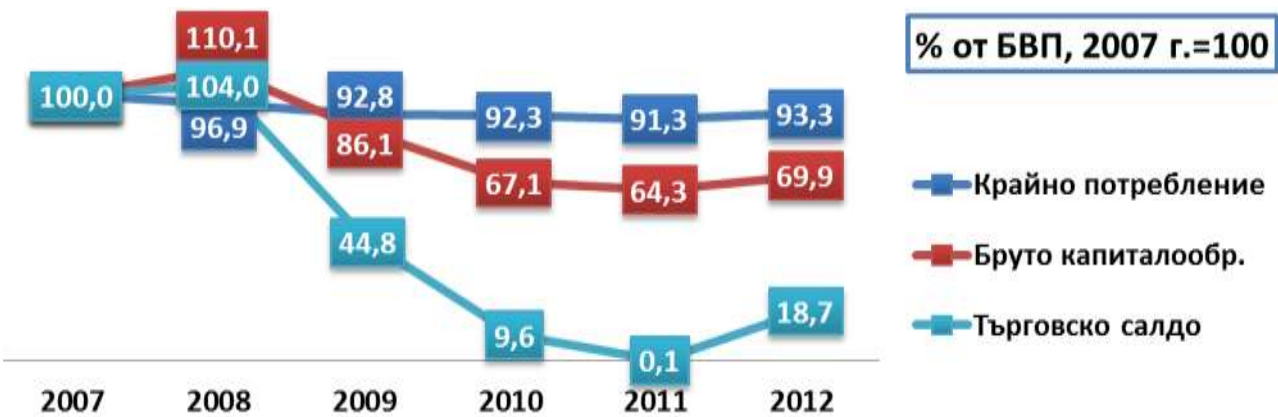
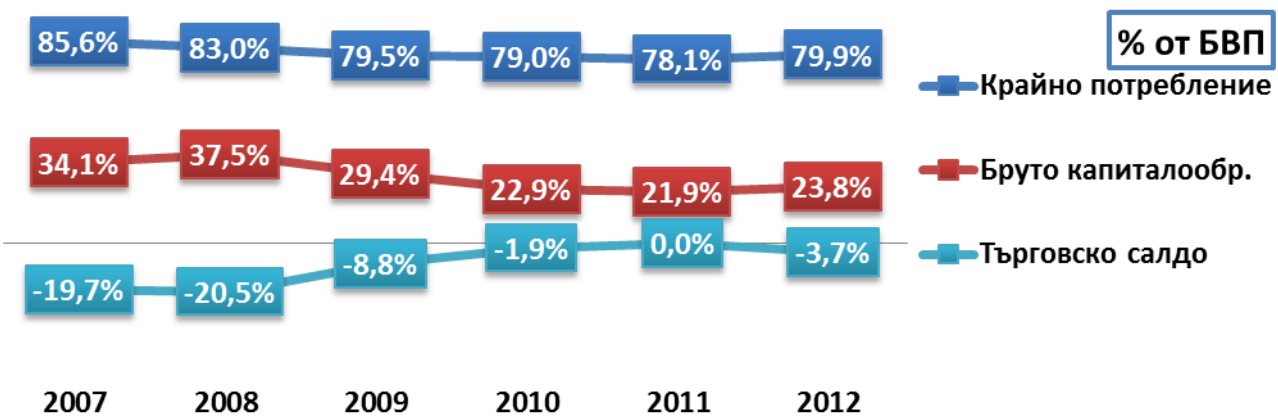
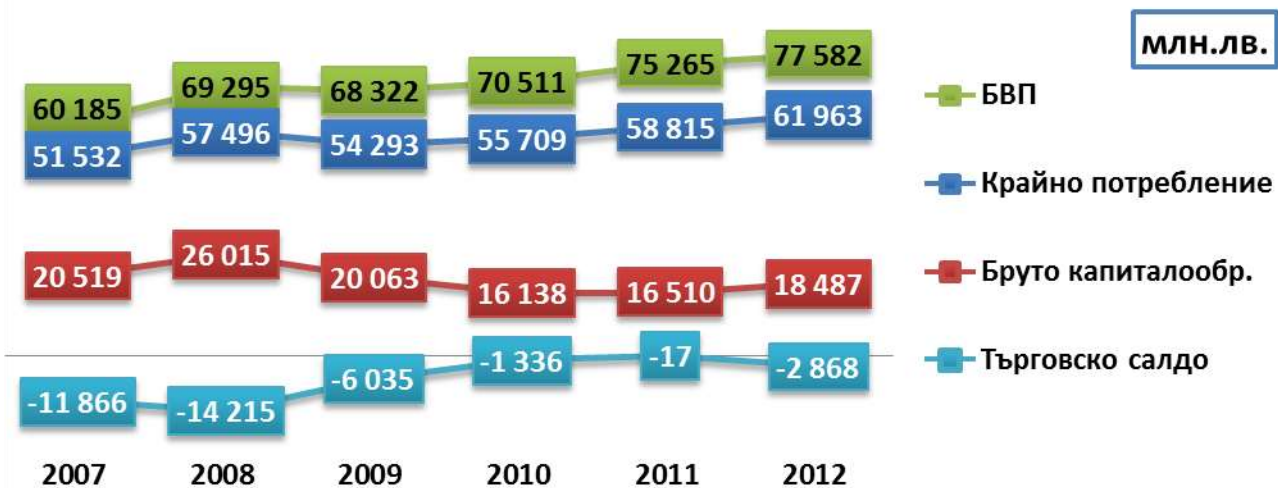
Отрасловите структурни промени под въздействие на кризата могат да се оценят като дългосрочно положително явление.

Фиг. 1. БВП (2007-2012 г.)

За същия период в данъчните приходи³ се наблюдават **изменения, които не следват динамиката на нарастване на БВП, в противовес на икономическата логика.**

³ „Данъчни приходи“ = Приходите от данъци, осигурителни вноски, акцизи и мита, без приходите от такси, глоби, помощи и др.

Фиг. 1а. БВП по компоненти (2007-2012 г.)

II. ДАНЪЧНИ ПРИХОДИ

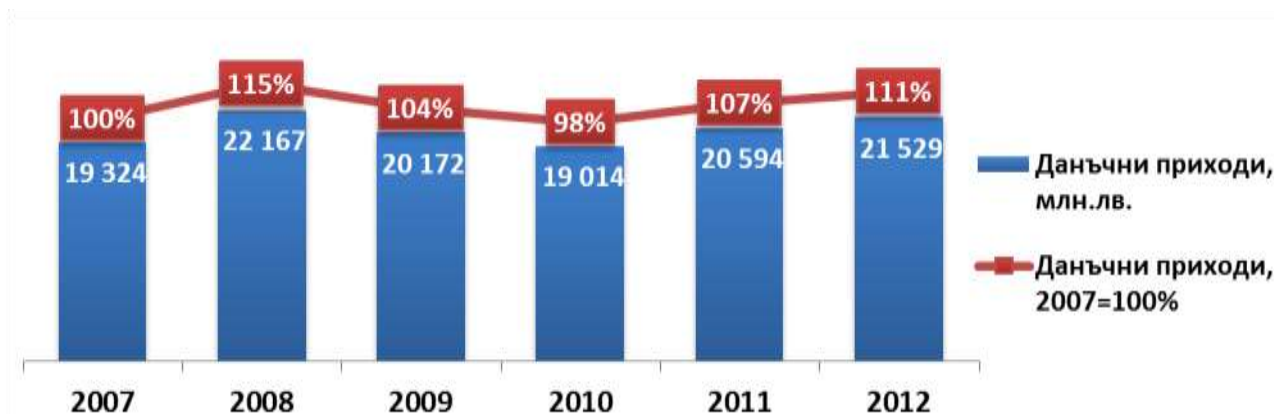
Данъчните приходи за наблюдавания период намаляват съществено, отново неравномерно. При това, те нарастват не с темповете на БВП, а незначително – от 19 328 млн. лв. за 2007 г. до 21 529 млн. лв. за 2012 г. Приравнени към 2007 г. данъчните приходи нарастват само с 11,1 на сто, независимо от 29-процентния ръст на БВП и същественото нарастване на някои икономически параметри, които водят до увеличаване на прякото и косвено облагане на населението.

През периода 2009-2012 г. е налице увеличение на:

- средната работна заплата - с 80 на сто,
- ставките на акцизите – с 12÷30 на сто,
- осигурителната ставка – с 25 на сто,
- тавана на облагаемия осигурителен доход – с 42.8 на сто,
- минималния осигурителен доход – с 80 на сто,
- минималната работна заплата – с 61 на сто,

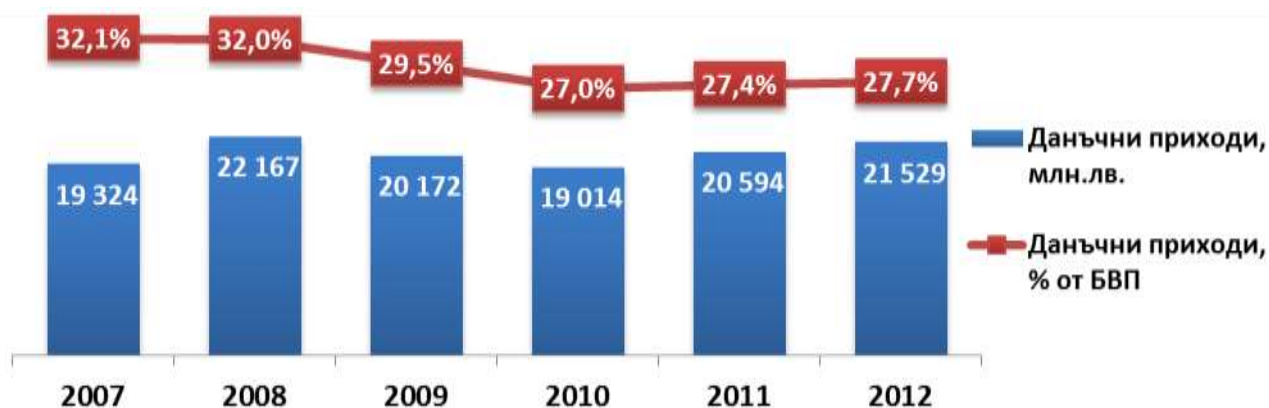
Това би трябвало да доведе пряко и косвено до значително увеличение на данъчните приходи. Наблюдава се, обаче, противоположна тенденция на намаляване с повече от два пъти на ръста на данъчните приходи, в сравнение с ръста на БВП. (фиг. 2).

Намалението на данъчните приходи не е резултат от кризата, а от недалновидни промени в данъчните и осигурителните системи и неумение държавата да се справи със събираемостта на данъчните приходи.

Фиг.2. Данъчни приходи (2007-2012 г.)

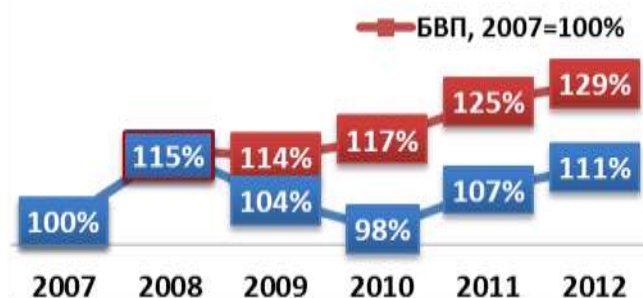
Делът на данъчните приходи от БВП значително намалява за периода 2007-2012 г., като изменението е повече от 4.4 на сто (фиг. 3).

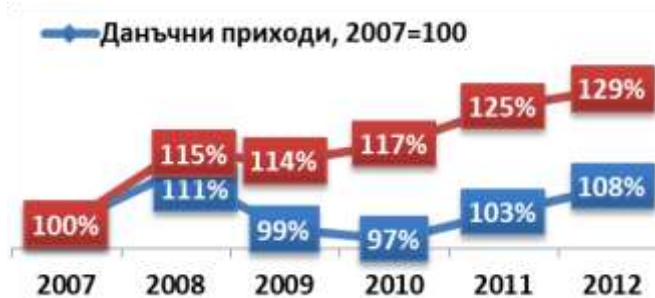
Фиг.3. Дял на данъчните приходи в БВП (2007-2012 г.)

Чрез приравняване към 100 на сто на БВП и данъчните приходи за периода 2008-2012 г. (фиг.4) ясно се вижда сериозната диспропорция между двете величини. **Силно е отслабена корелативната връзка между БВП и данъчните приходи** – ръстът на данъчните приходи не само че не следва измененията на БВП, но се наблюдава срив в приходите за 2010 г., който относително слабо се компенсира до края на наблюдавания период 2012 г.

Данни на националната статистика

Данни на Евростат

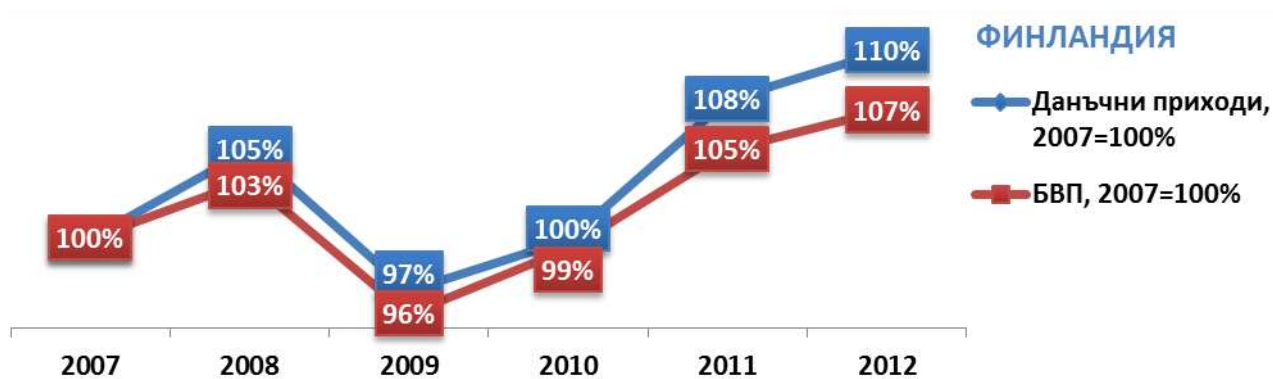

Фиг. 4. Изменение на БВП и на данъчните приходи

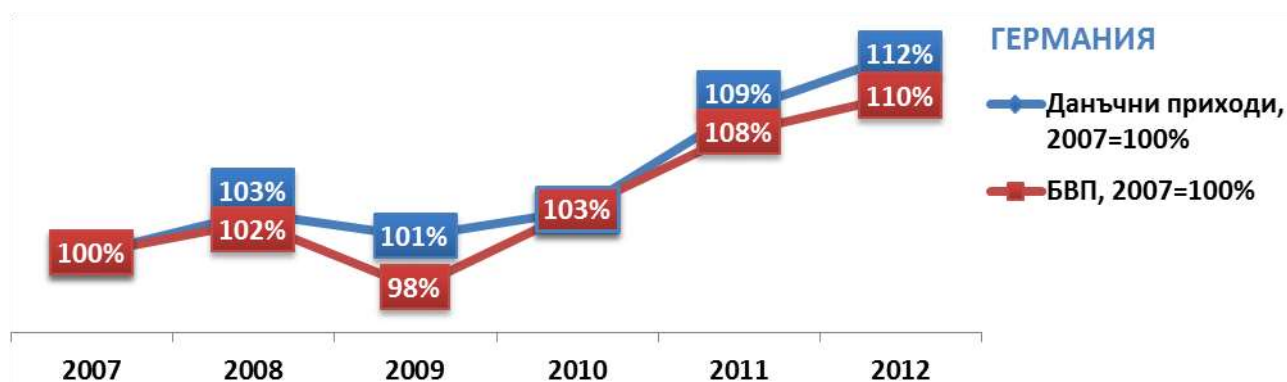
Сривът в данъчните приходи към БВП за 2010 г. е 19 пункта, като за 2012 г. се запазва до близки стойности – 18 пункта. На практика **сривът в събираемостта на данъчните приходи се запазва за периода 2010-2012 г. и е числов индикатор за нарастване на обемите на сивата икономика**, като данните на Евростат са още по-тревожни.

За сравнение, на фиг.6 са представени аналогични данни за икономиките на **Финландия, Германия и Италия**, при които събираемостта на данъчните приходи следва измененията в БВП, т.е. не се наблюдава ръст на сивата икономика. Слабите отклонения могат да са следствие от различни фактори, включително и структурни изменения в икономиката.

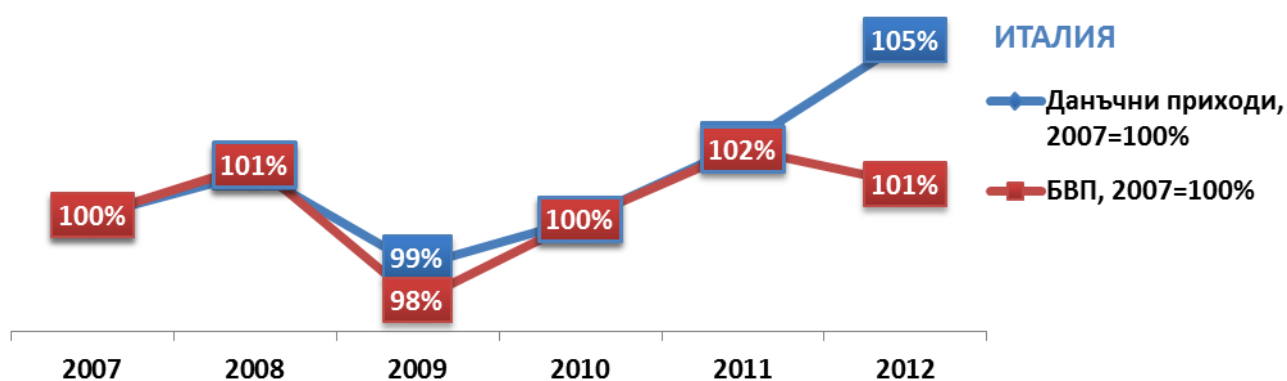
Данните показват, че в периода на икономическата кризата българската икономика постига по-високи ръстове от германската и финландската икономики и далеч надхвърля постиженията на италианската икономика. В трите страни, обаче, обемът на данъчните приходи следва измененията на БВП, докато в България се наблюдава срив в тяхната събираемост.

Фиг.6.1. БВП и данъчни приходи на Финландия, 2007=100%, Евростат

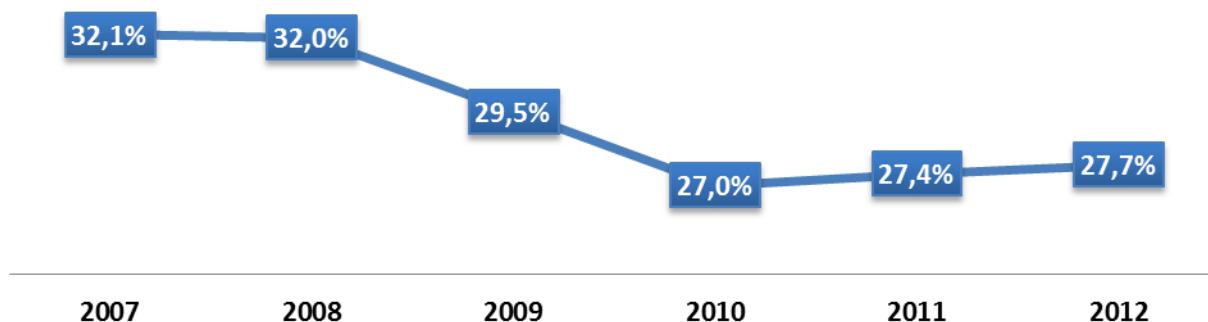
Фиг.6.2. БВП и данъчни приходи на Германия, 2007=100%, Евростат

Фиг.6.3. БВП и данъчни приходи на Италия, 2007=100%, Евростат

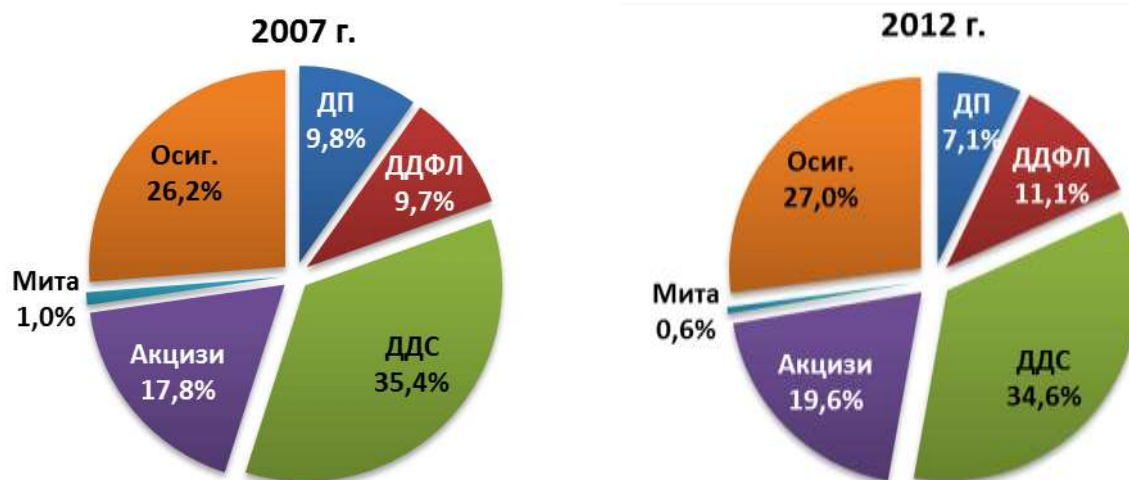
III. ДАЊЧНИ ПРИХОДИ ПО КОМПОНЕНТИ

Сривът в данъчните приходи като дял от БВП през 2010 г. (фиг.7) с повече от 5.1 на сто спрямо 2007 г. слабо се компенсира през следващите години до 4.4 на сто за 2012 г. (спрямо 2007 г.), като отново се наблюдава изоставане в събираемостта.

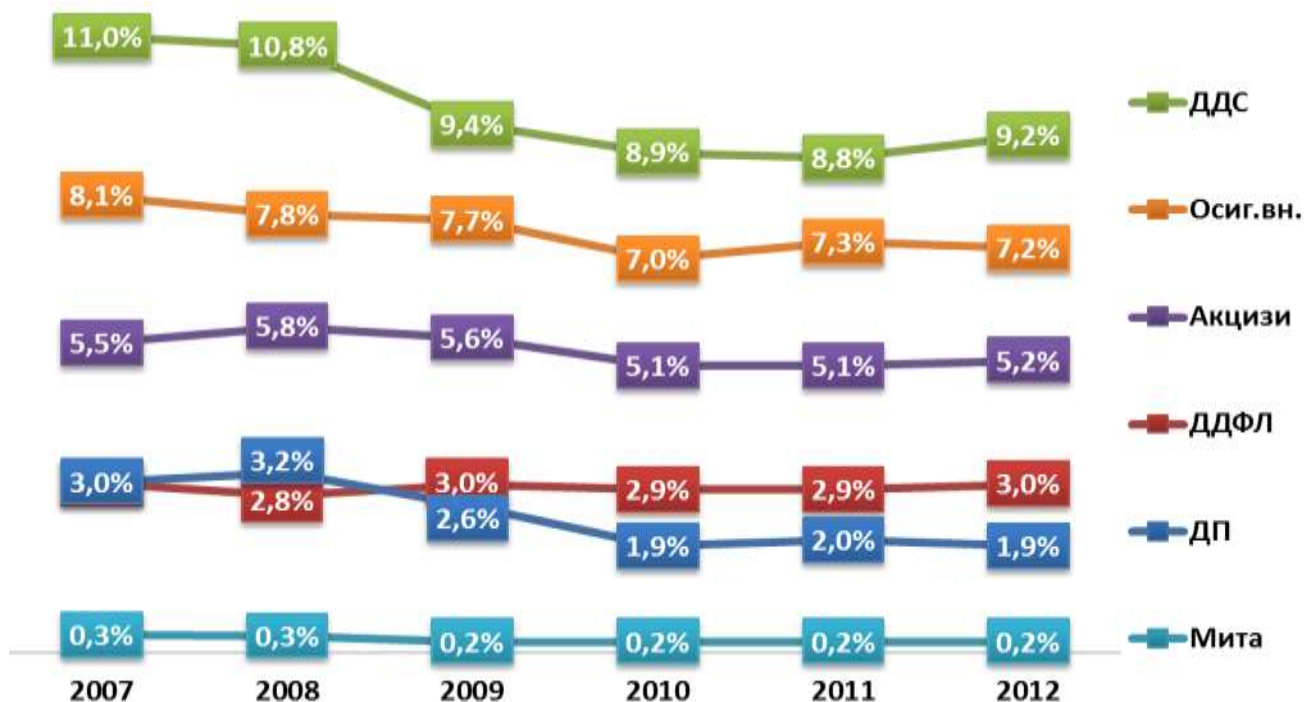
Фиг. 7. Данъчни приходи, % от БВП (2007-2012 г.)

Съществени изменения в структурите на приходите се наблюдават през 2007 г. и 2012 г., а най-голямо намаление на относителните дялове има в тези на данък добавена стойност (ДДС), данък печалба (ДП) и осигурителни вноски. (фиг. 8).

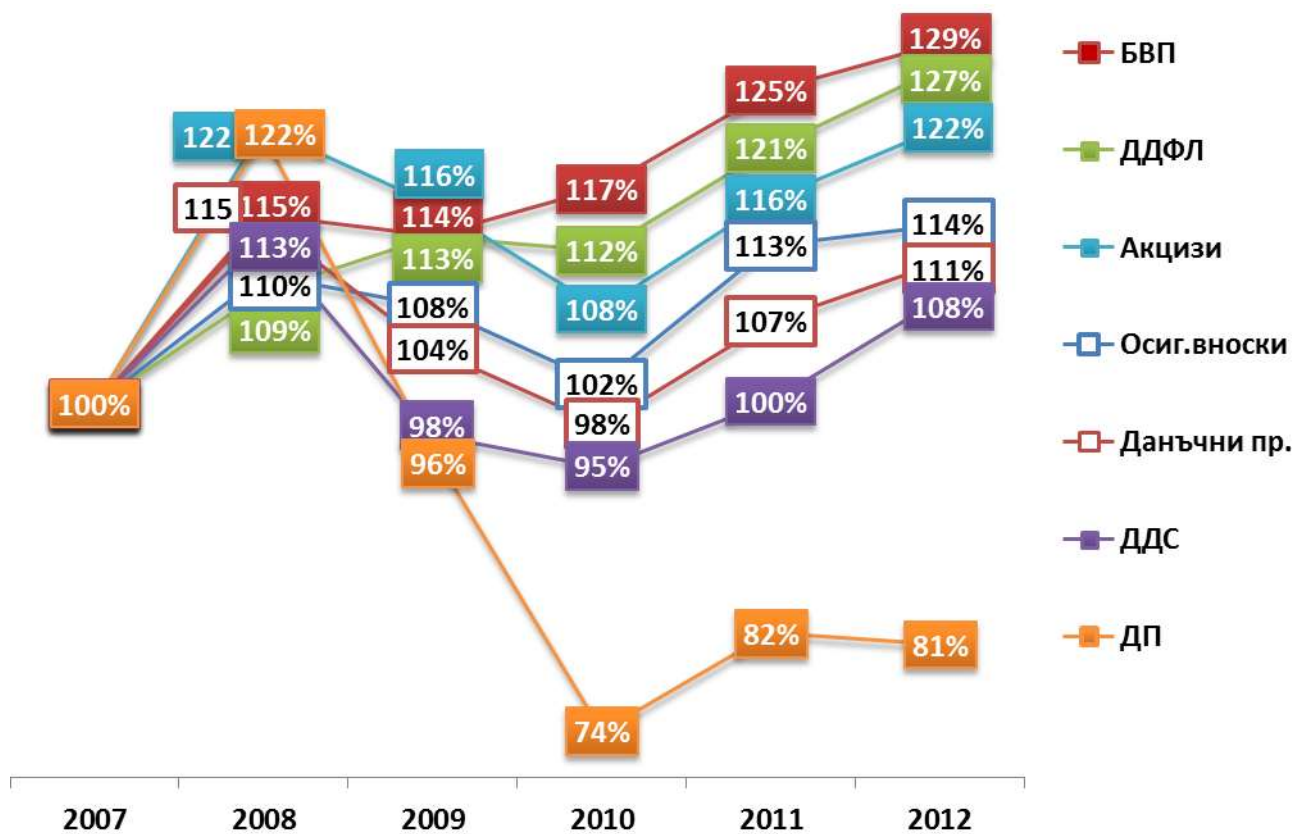

Фиг. 8. Структура на данъчните приходи, 2007 и 2012 г.

За по-внимателен анализ на събираемостта по отделните компоненти, на фиг.9.1 са показани измененията им спрямо БВП, а във фиг.9.2 те са приравнени към 2007 г.=100%

Фиг. 9.1 Изменения в данъчните приходи по компоненти, като процент от БВП

Фиг. 9.2 Изменения в данъчните приходи по компоненти, 2007=100%

При сравнение на данъчните приходи по компоненти като дял от БВП за периода 2007-2012 г. се наблюдава най-съществен срив в приходите от **ДДС** и **ДП**. През 2012 г. техният ръст е с 48 и с 21 пункта по-малко от ръста на БВП, което е индикатор за укрити обороти и печалба, както и за източване на ДДС.

Независимо от измененията на минималната и на средната работна заплата, на ставките за социално и за здравно осигуряване, на минималния и на максималния осигурителен доход, както и на други фактори, оказващи влияние върху приходите от **осигурителни вноски**, в периода 2007-2012 г. те изостават с повече от 15 пункта от темповете на БВП.

Относително най-слабо изменение в събираемостта се наблюдава при данъка върху доходите на физически лица (ДДФЛ) и при акцизите, които практически запазват нивата си спрямо БВП през разглеждания период. Отсъствието на сериозни промени при събираемостта на **ДДФЛ** се дължи основно на запазването на размера на ставката и характера на плоския данък през разглеждания период. Неотходимо е да се отбележи, обаче, че приходите от ДДФЛ фактически са силно намалени, като се отчете ръстът на средната работна заплата с почти 80 на сто и на минималната работна заплата с 61 на сто, а официално намалението на броя на заетите лица е само с 8 на сто за същия период. Анализът показва, че запазването на събираемостта при **акцизите** също не е съвсем положително явление, а е резултат от други фактори, в т.ч. ръст на акцизните ставки, нарастване на обемите на потребление на акцизни стоки.

Влиянието в промяната на някои икономически параметри върху отделните компоненти на данъчните приходи, вкл. размер на ставки, обороти, брой заети лица, мин. осигурителни доходи и други, е разгледано, както следва:

- данък добавена стойност (ДДС) – в [Приложение 2](#);
- осигурителни вноски – в [Приложение 3](#);
- акцизи – в [Приложение 4](#);
- данък върху доходите на физ. лица (ДДФЛ) – в [Приложение 5](#);
- данък печалба (ДП) – в [Приложение 6](#);
- мита – в [Приложение 7](#).

При внимателен анализ на годишните отчети на не малко компании се наблюдава сериозно отклонение между декларираните обороти, вкл. нарастване на обемите на продажби и декларираната печалба. Като се отчете декларираният EBITDA⁴ (вкл. декларираното заплащане на труда⁵), могат да се идентифицират сериозни нарушения по отношение на данъчното и осигурително законодателство. Много от тези отклонения могат да се обяснят само с търговия на влияние и/или осивяване на дейността им.

⁴ EBITDA – печалба преди лихви, данъци, обезценка, амортизация

⁵ ICAP: "300 Business leaders in Bulgaria", <http://dir.icap.gr/mailimages/e-books/BLiB2013/index.html>

IV. ИЗМЕНЕНИЯ В ОБЕМИТЕ НА СИВАТА ИКОНОМИКА

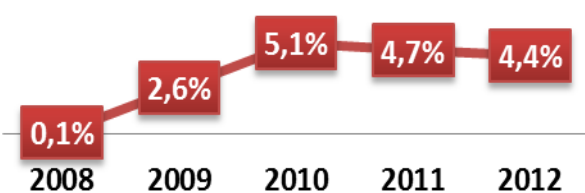
На основата на предложената методология, можем да заключим, че измененията на обемите на сивата икономика за периода 2007-2012 г. е право пропорционално на намаления дял на данъчните приходи в БВП

В таблица 1 са представени изчисленията на съответните показатели за изменение на сивата икономика.

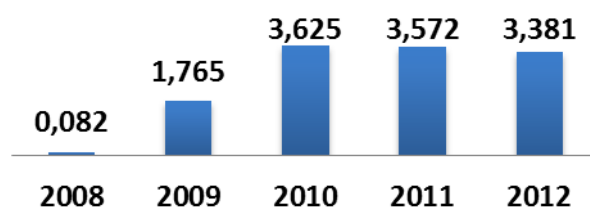
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
БВП, 2007=100%		115%	114%	117%	125%	129%
Данъчни приходи, 2007=100%		115%	104%	98%	107%	111%
Данъчни приходи, % от БВП	32,1%	32,0%	29,5%	27,0%	27,4%	27,7%
Данъчни приходи, текуща ст-ст, млн. лв.	19 324	22 167	20 172	19 014	20 594	21 529
Данъчни приходи, преизчислени според ръста на БВП (2007 = 100%), млн.лв.	19 324	22 249	21 936	22 639	24 166	24 910
Загуба, млн. лв.		82	1 765	3 625	3 572	3 381
Загуба, % от текуща стойност на БВП		0,1%	2,6%	5,1%	4,7%	4,4%
Загуба, % изменение на данъчните приходи спрямо 2007 г.		0,4%	9,1%	18,8%	18,5%	17,5%

Таблица 1. Изчисления за съответните показатели за измененията на сивата икономика

За периода 2007-2012 г. изменението на обема на сивата икономика е средно 3.4 на сто (Фиг.10), като най-малко е през 2008 г. спрямо 2007 г. (0.1 на сто). Особено драматичен ръст на сивата икономика се наблюдава през 2010 г.(повече от 5.1 на сто), който слабо започва да намалява в следващите години. В номинално изражение (Фиг.11) за периода 2008-2012 г. несъбраните данъчни вземания, макар и подценени, са повече от **12.4 млрд. лв. Това намаление е твърде условно, тъй като в този период има най-големи изменения на икономическите параметри, които влияят на нарастването на данъчните приходи.**

Фиг. 10. Годишно изменение на сивата икономика, % от БВП

Фиг. 11. Потенциални загуби от сивата икономика - годишен ръст в млрд.лв.

V. ИЗВОДИ:

1. Анализът на отделните компоненти на приходите от данъци (посочени в приложенията) потвърждава, че изчисленото **нарастване на обема на сивата икономика е силно занижено**. Тези промени не само не деформират, а по-скоро силно смекчават данните за нарастване на размера на сивия сектор. Точният размер на този обем е обект на допълнителни аналитични изследвания по описаната методика.

2. **Сивата икономика при тази занижена оценка е нараснала рязко за разглеждания период, като най-съществено този ръст се наблюдава за периода 2009-2012 г.** Ръстът е средно около 5 на сто спрямо обема на сивата икономика през 2007 г. и се запазва през целия период, като се отчитат и промяната в редица фактори, които предопределят по-високи данъчни приходи. Анализът на въздействието на тези фактори (*виж приложенията*) показва, че посочените проценти са „подценени“ в немалка степен. **Укритите средства дори при тази оценка са повече от 12.2 млрд. лв.**

3. **Митът, че няма промяна в данъчните и осигурителни параметри, може лесно да бъде разрушен**, като се отчетат повишаването на тавана на облагаемия осигурителен доход, на ставката на здравната вноска, на минималните осигурителни доходи и т.н., и т.н., което при намалената ефективност на данъчната администрация води до увеличение на сивия сектор:

- Процентното намаление на данъчните приходи за 2012 г. спрямо 2007 г. е най-съществено за **приходите от данък печалба** – с 48 пункта. Този срив е особено показателен, тъй като за периода няма промени в данъчната ставка. Събираемостта за 2012 г. е с 20 пункта по-ниска от 2007 г., независимо че БВП е нараснал за същия период с 29 на сто.
- На второ място по процентно намаление на приходите са тези **от ДДС** – с 21 пункта, независимо от запазване на данъчната ставка и нарастването на БВП с 29 на сто.
- Относителната стабилност на обемите на приходите от **осигурителни вноски, ДДФЛ, акцизи, мита** е фалшива. Тя е следствие на съществени изменения в образуващите фактори, като ръст на средната работна заплата с 80 на сто, ръст на минималния осигурителен доход 33 на сто, промяна в тавана на облагаемия доход с 42.8 на сто, промяна в акцизните ставки и т.н., и т.н.

4. **Нарастването на обема на сивата икономика в България е свързано преди всичко с неразумната данъчно-осигурителна политика** и невъзможността на данъчната администрация да се справи с деструктивната роля на това зловредно явление.

- Основната грижа на държавата трябва да се насочи не към увеличение на прякото и косвено данъчно-осигурително облагане, а към увеличение на събираемостта на данъчно-осигурителните приходи.
- Законодателят провежда грешна политика в посока на пряко и косвено повишаване на облагането, за да компенсира намалените данъчни приходи, вместо да създава стимули за увеличаване събираемостта на данъчните приходите.
- Провеждането на подобна политика, особено в осигурителните отношения, чрез повишаване на облагаемата тежест води до маргинализация на средната класа. За реално богатите подобни промени са без финансова стойност.
- Вследствие на тази политика се задълбочава явлението на аутсорсване на дейности от „чистите“ фирми към фирми, потопени дори и частично в сивия сектор. Особено драстичен случай (за радост, прекратен през 2014 г.) беше възлагането на охранителна дейност на служители и фирми на МВР.
- Държавата, като данъчно задължено лице, не спазва законовите си задължения в приноса си в осигурителните отношения.

5. Крайно незадоволителна е аналитичната дейност на данъчната администрация по:

- идентификация на данъчно-осигурителните нарушения;
- приноса в осигурителните плащания, във функция от доходите на осигурените лица.

A. Законови мерки

1. Закон за ДДС

- Прилагане в ускоряване на сроковете на директивата на Съвета COM 2013 (721), допълваща директива 2006/112/ЕО и въвеждане на нов стандарт за възстановяване на ДДС.

2. Закон за здравеопазването

- Корекции в процедурата на възстановяване на здравноосигурителни права;
- Въвеждане на финансови норми за здравно обслужване на здравно неосигурените лица в посока дефиниране на източника за покриване на разходите, направени от здравната система.

3. Закон за Сметната палата

- Проверка на осигурителните плащания, в т.ч. и здравните осигуровки, преведани от държавните и общински структури.
- Възможност за контрол и налагане на санкции за неправомерни действия на държавни и общински структури, свързани с данъчно-осигурителните плащания.

4. Във всички специални закони:

- Въвеждане на ефективни инструменти за отговорност на държавни органи при неизпълнение на законови задължения.

B. Организационни мерки

- Да се укрепи аналитичното звено в НАП за идентификация на укрити обороти, доходи, осигурителни плащания и др. нарушения.
- Преглед на резултатите от инсталирания в НАП софтуер за откриване на данъчни измами.
- Да се изгради цифрово базирана библиотека (data center) за съхранение, обработка и анализ на счетоводната информация на дружествата за целия период, съгласно българското законодателство, вкл. чрез аутсорстване на принципа на публично-частните партньорство.
- Да се създаде публичен регистър на обжалваните, отменени и оставените в сила ревизионни актове по сектори и региони.
- Да се обвърже системата за стимулиране на служителите на НАП с резултатите от приключеното съдебно производство.
- Да се облекчат изискванията за сключване на споразумения между задължените лица и органа по приходите за разсрочено плащане на данъчни и осигурителни задължения.

Приложение 1. Оценки за обема на сивата икономика

В по-голямата си част тези данни са основани на няколко вида оценки:

- преки социологически проучвания на микроравнище (напр., Евробарометър и европейско социологическо проучване), чрез използване на анкетни извадки с епизодичен и/или постоянен характер;
- композитни индекси на основата на многокритериална оценка, включваща претеглени количествени и качествени показатели;
- непреки оценки на макроравнище на основата на националните счетоводства, динамиката на пазара на труда, потреблението, търсенето на пари и др.
- иконометрични модели, при които сивата икономика се приема като ненаблюдаема величина - функция на фактори, които я благоприятстват, включително и показателите за незаконна дейност; и др.

Например, без да се посочва методът на изчисление, са публикувани данни за сивата икономика в България, от:

- **Европейската комисия** - 32.7% от БВП за 2007 г. и 31.9% за 2012 г.;
- **Световната банка** – 33% от БВП за 2007 г., без съществена промяна в следващите години;
- **VISA EUROPE** – 33% от БВП за 2011 г. и 31.2% от БВП за 2012 г., т.е. спад с 1,8 пункта. За сравнение, средният показател за страните от ЕС за 2012 г. е 18,5 % от БВП, а страни като Швейцария, Германия и др. регистрират размери на сивата икономика за 2012 г. от 8 до 12 % от БВП.
- **БНБ** – 17.5% от БВП за 2007 г.;
- **Центърът за изследване на демокрацията и Витоша Рисърч** представят динамиката на скритата икономика в България чрез разработени от тях *Индекс на скритата икономика* при бизнеса (скритите обороти/данъци) и *Индекс на недеklarираната икономическа дейност* на населението (скритият труд), както следва: за 2007 г. - 2.8 пункта; за 2012 - 2.3 пункта.
- **АИКБ (Асоциацията на индустриалния капитал в България)** – 42.2% от БВП за 2010 г. и 36.8% за 2012 г., т.е. спад с 5.4 пункта за двугодишния период.

Експозицията на сивата икономика в България предимно е:

- **браншова** – в секторите строителство, транспорт, туризъм, земеделие, производство, здравеопазване, търговия, самонаети и т.н.
- **продуктова** – алкохол, цигари, горива, недвижими имоти, зърно, услуги и др.

Основно прилагани инструменти и техники:

- укрити обороти, укрита заетост, укрити доходи, завишени разходи и др.
- данъчни, осигурителни и неданъчни плащания, акцизи и мита и др.

Приложение 2. Приходи от данъка върху добавената стойност

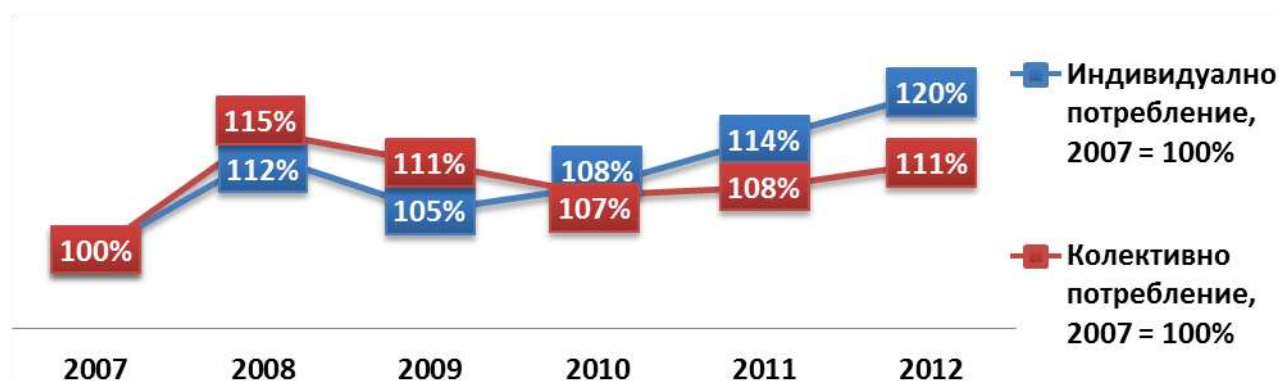
За периода 2007-2012 г. се запазва ставката ДДС в размер от 20 на сто и не са въведени нормативно различия в ставката по видове стоки. Въпреки това, като дял от БВП, в изследвания период приходите от ДДС намаляват от 11% на 9.2%.

След повишаването на събираемостта на приходи от ДДС през 2008 г., в периода 2009-2010 г. тя рязко спада, за да възстанови нивото си през 2011 г.

фиг. П.2.1. Приходи от ДДС

Приходите от ДДС са функция на изменение в индивидуалното и колективното потребление. На фиг. П. 2.2 е показано процентното им изменение спрямо 2007 г.

фиг. П.2.2. Индивидуално и колективно потребление

Наблюдава се ръст на индивидуалното потребление с около 20 на сто и ръст на колективното потребление с 11 на сто.

В номинални стойности приходът от ДДС е нараснал от 6598 млн. лв. за 2007 г. на 7152 млн. лв. за 2012 г., което е около 10 на сто при отбелязаните изпреварващи ръстове на индивидуалното и на колективното потребление.

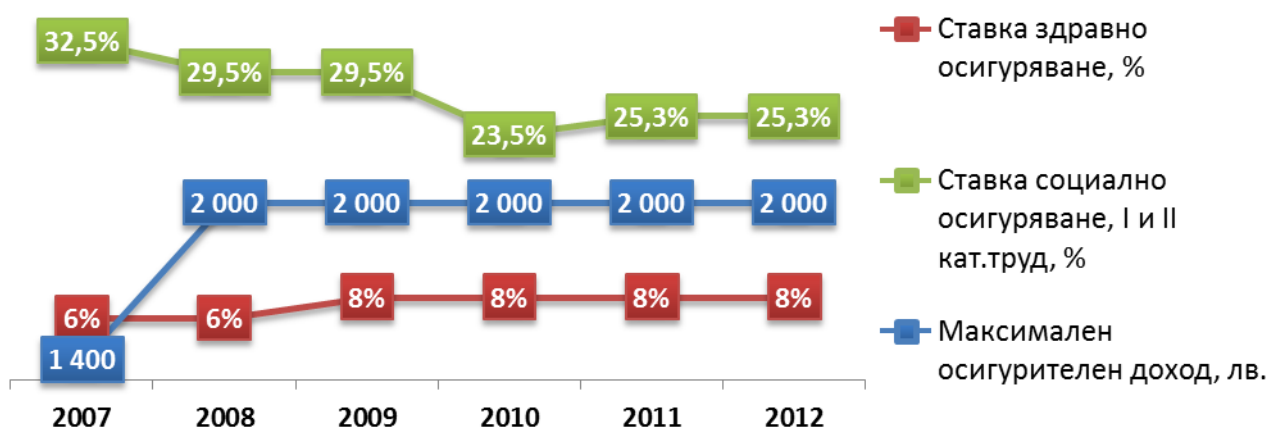
Приложение 3. Приходи от осигурителни вноски

За периода 2007-2012 г. може да се отбележи, че рязко се изменят основни икономически параметри, свързани с формирането на приходите от осигурителни вноски:

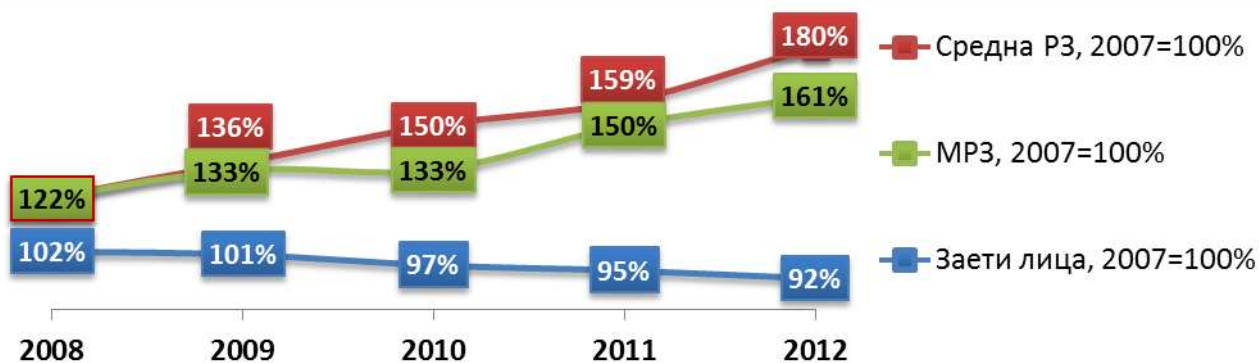
- Таванът на максималния осигурителен доход нараства с **42.8 на сто**;
- Ставката за здравно осигуряване нараства с **33 на сто**;
- Осигурителните вноски се увеличиха от 2011 г. с **1.8 пункта**;
- Минималната работна заплата нараства с **61 на сто**;
- Средната работна заплата нараства с **80 на сто**;
- Броят на заетите лица по официални данни намалява с **8 на сто**;
- Минималният осигурителен доход нараства с **80 на сто**, а за самоосигуряващите се лица – с **91 на сто** (от 220 на 420 лв.).

Кумулативното влияние всички тези фактори (вж. фигури П.3.1, П.3.2, П.3.3) следва да доведе до рязко нарастване на номиналната стойност на приходите от осигурителни вноски. Тя, обаче, се изменя **само с 14 на сто** – от 4890 млн. лв. за 2007 г. на 5 596 млн. лв. за 2012 г.

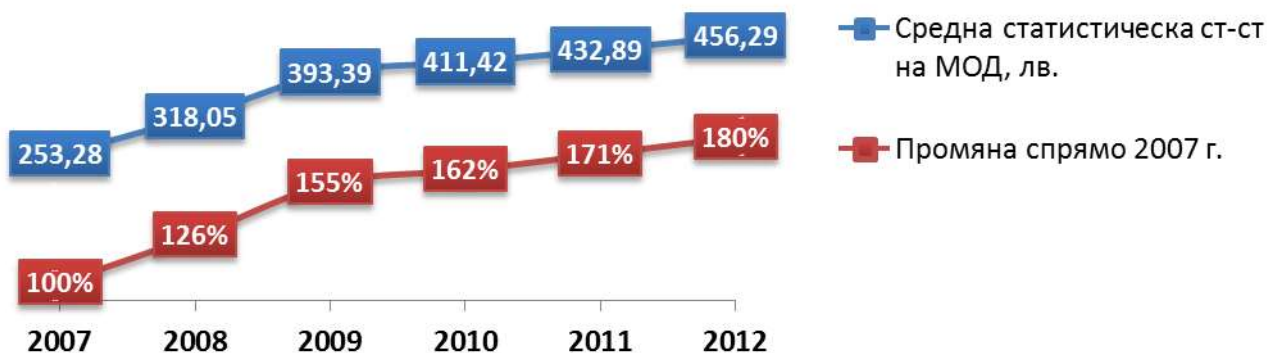
Като дял от БВП, приходите от осигурителни вноски **намаляват от 8.1 до 7.2 на сто** (фиг. П.3.4). В допълнение, НАП не прави необходимото за събиране на здравноосигурителните вноски на около един милион физически лица, които са част от сивата икономика.

фиг. П.3.1. Изменения на осигурителните ставки и на тавана на МОД

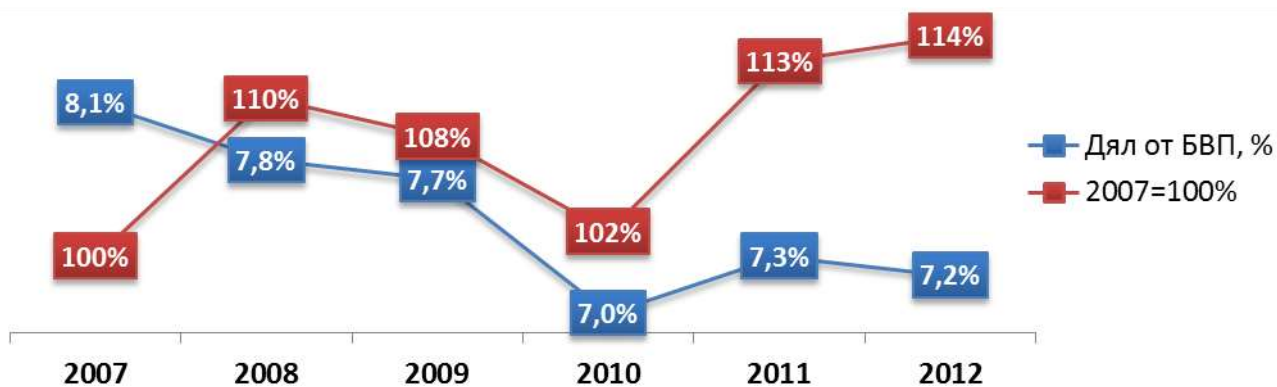

фиг. П.3.2. Изменения на MPЗ, CPЗ и броя на заетите лица

Забележка: В средната статистическа стойност са отразени МОД за всички групи специалисти и икономически дейности, вкл. тези, за които промяната в МОД се определя с административно решение, а не чрез споразумение.

фиг. П.3.3. Изменение на минималния осигурителен доход

фиг. П.3.4. Приходи от осигурителни вноски

В съответствие със Закона за здравното осигуряване **държавата е задължена да осигурява здравно за сметка на Републиканския бюджет 11 групи лица** – пенсионери, деца, студенти, безработни, затворници и др.⁶

Размерът на здравноосигурителните вноски за осигурените от държавата категории лица се определя на база 8 на сто от общия размер на средствата за изплащане на всички пенсии и 4 на сто от минималния осигурителен доход на самосигуряващите се:

- През 2012 г. спрямо 2009 г. средствата за изплащане на всички пенсии са се увеличили с 785.3 млн.лв., на което съответства увеличение на приходите от здравноосигурителните вноски за сметка на Републиканския бюджет с 62.8 млн.лв. (Таблица П.3.1.).
- През периода 2009-2013 г. минималният осигурителен доход на самосигуряващите се нараства с 61,9 на сто (от 260 лв. през 2009 г. на 420 лв. през 2012 г.).

	2009	2010	2011	2012
Бюджет на НЗОК (млн. лв.)	1 702,7	1 977,4	2 225,5	2 633,7
Изплатени пенсии (млн. лв.)	6 432,0	6 929,5	7 037,8	7 217,3
• полагаща се вноска в НЗОК (млн. лв.)	514,6	554,4	563,0	577,4
Безработни лица, бр.	121 034	136 755	106 580	117 688
• полагаща се вноска в НЗОК (млн. лв.)	15,1	27,6	21,5	23,7
Трансфер от РБ в НЗОК (млн. лв.)	941,1	941,1	941,1	941,1
Полагащи се вноски от РБ само за пенсионери и безработни (млн. лв.)	529,7	581,9	584,5	601,1

Таблица П.3.1. Бюджет на НЗОК и трансфери от Републиканския бюджет

Въпреки сериозните промени в показателите, на основата на които се определя общият трансфер за Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) от Републиканския бюджет, в периода 2009-2012 г. неговият размер остава без промяна – 941.1 млн. лв.!

⁶ Закон за здравното осигуряване чл.40 ал. 2 и 3

Ако приемем, че през 2009 г. държавата е внесла коректна сума в бюджета на НЗОК, то за периода 2009-2012 г. е трябвало да доплати само за тези две категории осигурени от нея лица (пенсионери и безработни) още около **130 млн. лв.** Подобно увеличение на вноската би следвало да се направи и за останалите категории лица, вкл. деца, ученици, студенти, затворници и др. Както е посочено по-горе, разглеждания период е увеличен с 61.9 на сто.

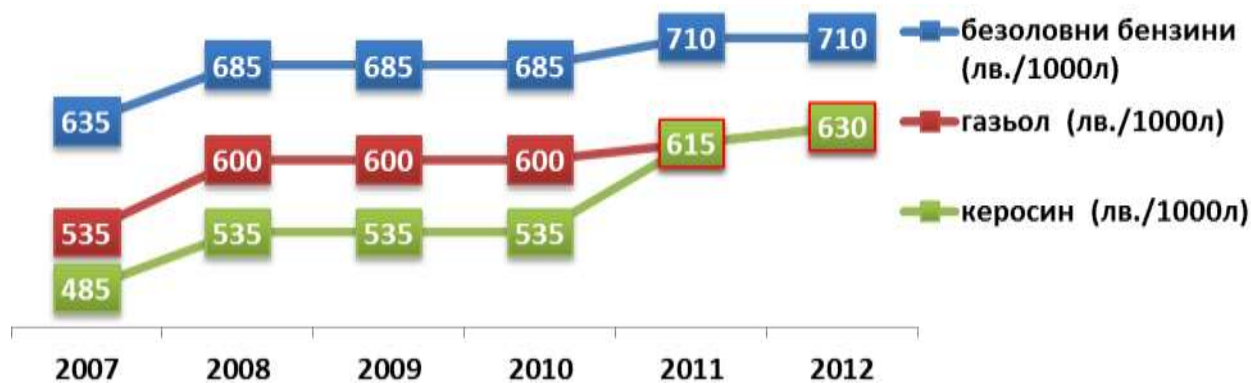
Към тази сума следва да се прибавят и **1.2 млрд.лв.** одържавени средства на НЗОК, на основа на решение, свързано с приемане на държавния бюджет за 2012 г., което нарушава финансовите потоци на здравноосигурителната каса и е в конфликт със Закона за здравното осигуряване.

Освен това, без правно основание към бюджета на МЗ от бюджета на НЗОК бяха отклонени **440 млн. лв.** (340 млн. лв. през 2011 г. и 100 млн. лв. през 2012 г.).

Равносметката показва, че за периода 2009-2012 г. държавата е некоректен платец към здравноосигурителния фонд, на който дължи над **1.750 млрд.лв.**

Приложение 4. Приходи от акцизи

За периода 2007-2012 г. се отчита значително изменение в акцизните ставки, както и на обемите продавани акцизни стоки. При горивата, например, има ръст от 12.6 до 30 на сто.

фиг. П 4.1. Изменение на акцизните ставки за горивата

фиг. П 4.2. Изменение на акцизните ставки за цигари, природен газ и ел.енергия

Кумулативното въздействие на промените в акцизните ставки недвусмислено е определящ показател за съществен ръст в приходите от акцизи. Освен това, данните показват и ръст в единичните цени и обемите на продадените акцизни стоки:

Групи стоки: ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Спиртни напитки	313 360	350 420	381 965	353 668	432 924	460 868
Вина	108 629	130 459	148 805	144 972	156 139	187 511
Бира	176 687	207 692	248 476	260 197	289 026	336 239
Тютюневи изделия	920 294	1 004 876	1 240 811	1 462 364	1 489 018	1 639 273
Горива за отопление	241 368	286 236	263 111	229 526	220 296	226 861
Течни и газообр. горива и смазочни мат. за МПС	5 870 917	6 319 389	4 936 910	5 734 576	6 113 927	6 884 646

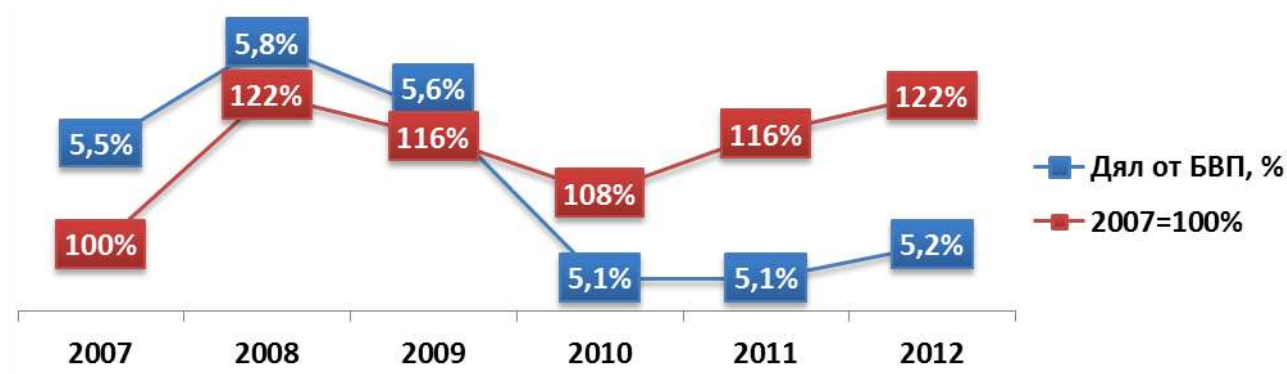
Групи стоки: ТЪРГОВИЯ НА ЕДРО	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Спиртни напитки	975 908	925 581	820 733	999 298	1 078 963	1 122 387
Вина	232 027	349 890	373 714	345 001	299 248	308 387
Бира	428 519	578 304	625 260	620 877	579 413	566 211
Тютюневи изделия	3 244 175	3 718 537	5 046 670	5 090 583	5 101 168	5 866 613
Горива за отопление	616 220	767 719	640 582	616 719	837 675	931 071
Течни и газообр. горива и смазочни мат. за МПС	12 846 597	14 754 563	12 400 398	13 619 252	15 567 573	15 987 762

Таблица П.4.1. Продажби на горива, цигари, алкохол за 2007-2012 г. в хил.лева.

Забележка:

- Данните и дефинирането на продажби на едро и дребно са с източник НСИ.
- **Продажбите на едро** в страната включват стойността на купените и продадени в същия вид готови стоки на други търговци на едро или търговци на дребно за следваща препродажба, а също на производители и други големи потребители за производствено потребление.
- **Продажбите на дребно** в страната включват стойността на продадената собствена продукция, готови стоки и материали на краен потребител, непосредствено от производителя или с участието на търговци. Тук не се посочва стойността на продадената кухненска продукция в заведенията за хранене.

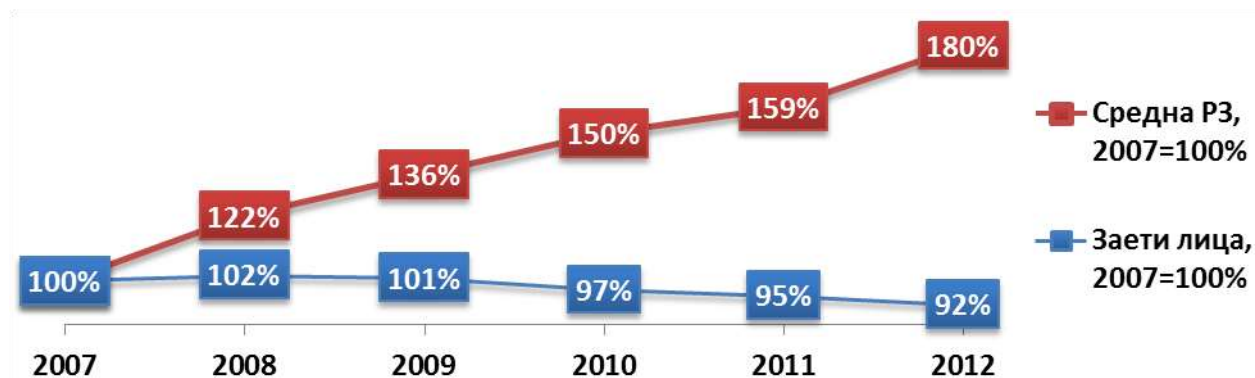
Като дял от БВП, независимо от сериозно нарасналите ставки и обеми реализирана продукция, можем да отчетем, че **относителният дял на приходите от акцизи като част от БВП се запазва на много ниско ниво** (фиг. П 4.3). Участието им в оценката на изменението на сивия сектор не нарушава общата картина на доказателствата и по-скоро допринася за недооценка на ръста на сивата икономика.

фиг. П 4.3. Приходи от акцизи като дял от БВП

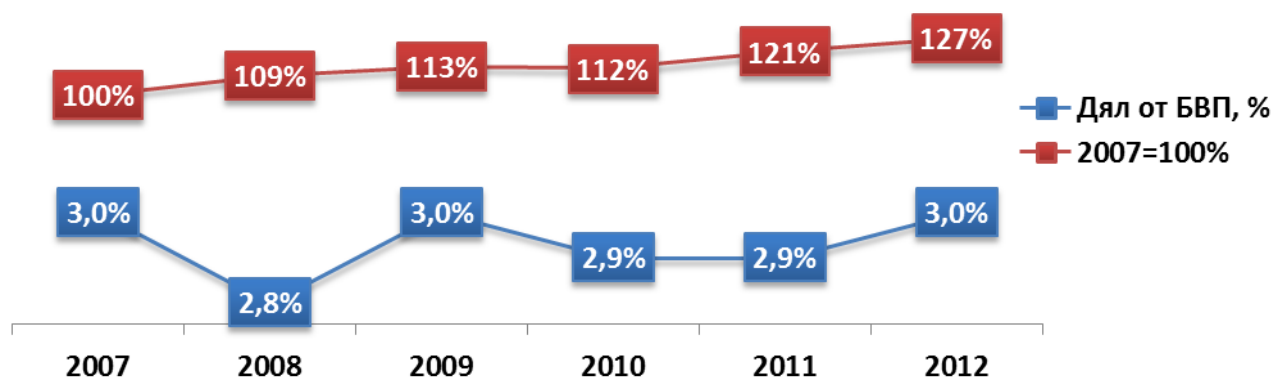
Приложение 5. Приходи от данък върху доходите на физическите лица

Анализът на факторите, които определят обемите на приходите от данъка върху доходите на физическите лица (ДДФЛ) показва, че независимо от съществения ръст на средната работна заплата и относително по-малкото намаление на броя на заетите лица (фиг. П 5.1), приходите само следват изменение в БВП.

фиг. П 5.1. Заети лица и средна работна заплата

Като дял от БВП, приходите от ДДФЛ се запазват в рамките на 3 на сто и съответно при база 2007 г. от 100 на сто нарастват до 127 на сто (фиг. П 5.2).

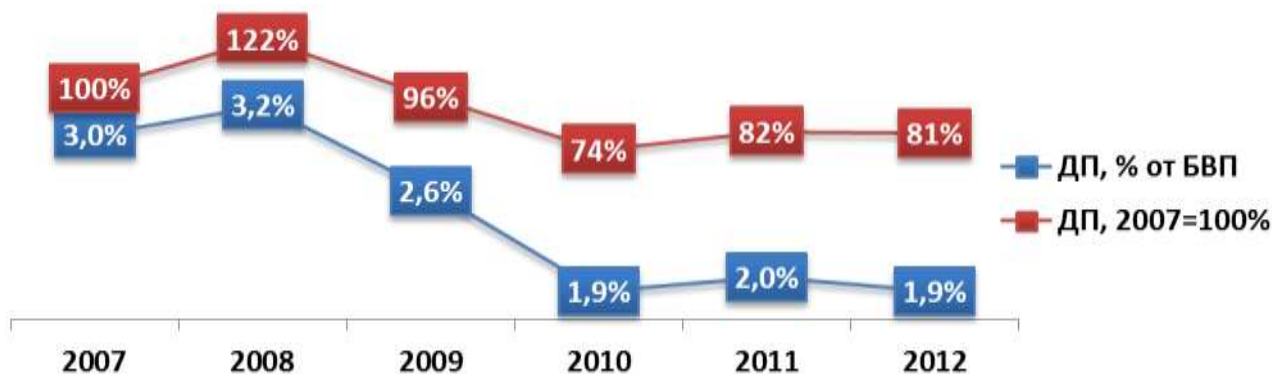
фиг. П 5.2. Приходи от данък върху доходите на физическите лица

Както вече отбелязахме, относителната стабилност на тези приходи е вследствие съществения ръст на средната работна заплата, запазване на плоския характер на данъка и лесното администриране.

От позициите на ръста на сивата икономика можем да считаме, че тези приходи, независимо че е трябвало да бъдат съществено по-високи, не влизат в дисонанс с направените изчисления и изводи за сивата икономика. Всъщност, **участието на приходите от този данък в ръста на сивата икономика е подценен.**

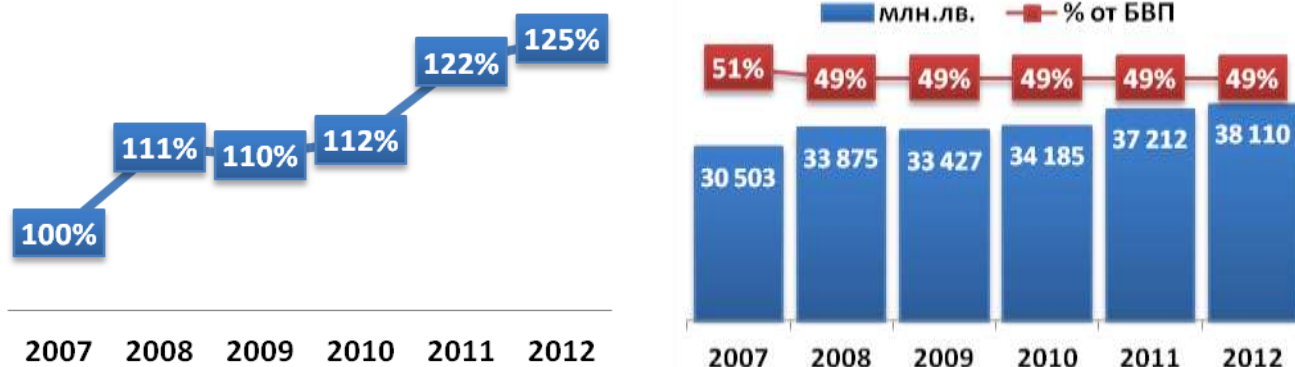
Приложение 6. Данък върху печалбата

Като дял от БВП, приходите от данъка върху печалбата (ДП) драстично намаляват от 3 на сто до 1.9 на сто. Свивът е значителен при база 2007 г. - приходите намаляват с 19.3 на сто (фиг. П 6.1).

Фиг. П.6.1. Приходи от данък върху печалбата

На следващите графики са представени резултатите от производствената дейност на предприятията. При база 2007 г. те нарастват с 25 на сто.

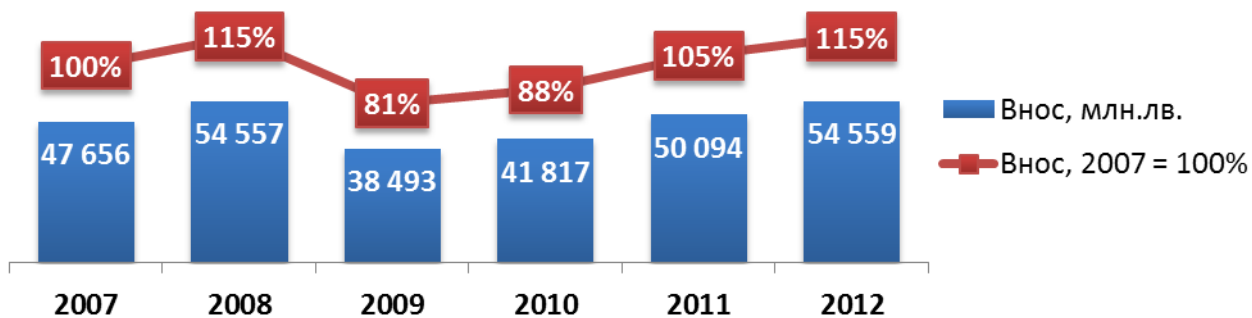
Фиг. П.6.2. Резултати от производствената дейност на предприятията

Забележка:

- Използван вместо продажбите е брутният опериращ излишък, който може да се представи като обобщаващ показател за производството и продажбите, **т.е. резултата от производствената дейност на предприятията - печалбата.**
- Дефиниция според методологията на НСИ - **Брутният опериращ излишък/брутният смесен доход** е балансираща статия в стойностния метод. Тя е измерител на резултата от **производствената дейност на стопанските единици.** При некорпорираните предприятия, собственост на домакинствата, тази балансираща статия се нарича смесен доход и съдържа както елемент печалба, така и възнаграждение за труд, положен от самия собственик или членове на неговото семейство.

Приложение 7. Приходи от мита

Характерно е приходите от мита е, че в номинална стойност намаляват от 193 млн. лв. за 2007 г. на 118 млн. лв. за 2012 г., независимо че обемите внос растат с 14,5 на сто (фиг. П 7.1)

фиг. П 7.1. Приходи от мита

Поради маргиналния характер на приходите от мита в общите данъчни приходи, те нямат съществено влияние върху ръста на сивата икономика.